

ONDERZOEK:

Gistel, Zomerloosstraat 23a

Voorliggend document is een:

Melding vooronderzoek	
Verslag van resultaten	
Programma van Maatregelen	+
<small>©Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.</small>	

INHOUDSOPGAVE

1	Situering binnen het archeologietraject	2
2	Inhoud en opbouw van het document	3
3	Bijlagen.....	3

1 Situering binnen het archeologietraject

HUIDIG ONDERZOEK	Prospectie met ingreep in de bodem in uitgesteld traject
ADVIES	Geen verder onderzoek

Het huidige onderzoek situeert zich binnen het archeologisch traject als volgt:

<i>Traject:</i>	<i>Soort rapport</i>	<i>Soort onderzoek</i>
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]
		[REDACTED]
		[REDACTED]
		[REDACTED]
Uitgesteld traject	Nota	[REDACTED]
	[REDACTED]	Vooronderzoek met ingreep in de bodem
	[REDACTED]	[REDACTED]

2 Inhoud en opbouw van het document

Het voorliggende document bevat volgende onderdelen:

DEEL 1	Administratieve fiche	+
DEEL 2	Beschrijving van het onderzoeksgebied	
DEEL 3	Onderzoeksopdracht: bureaustudie	
DEEL 4	Onderzoeksopdracht: landschappelijke boringen	
DEEL 5	Onderzoeksopdracht: prospectie met ingreep in de bodem	
DEEL 6	Assessment van landschappelijke data	
DEEL 7	Assessment van aardkundige data	
DEEL 8	Assessment van historische data	
DEEL 9	Assessment van archeologische data	
DEEL 10	Synthese en waardering	+
DEEL 11	Omschrijving van de maatregelen	

3 Bijlagen

Het voorliggende document is voorzien van volgende bijlagen:

BIJLAGE 1	Inventaris (plannen, sporen, foto's, vondsten, ...)
BIJLAGE 2	Kaarten op A4, A3 of A0 : alle sporen, TAW, ...
BIJLAGE 3	Dagrapporten
BIJLAGE 4	Foto's van het onderzoek
BIJLAGE 5	Putwandprofielen

ONDERZOEK:

Gistel, Zomerloosstraat 23a

ONDERDEEL

1

Administratieve fiche/~~Privacy~~fiche

@Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.

INHOUDSOPGAVE

1	Situering van het onderzoek	2
2	Projectcodes	3
3	Betrokken actoren.....	3
4	Bewaring van de data	4

1 Situering van het onderzoek

Gewest	Vlaams Gewest	
Gemeente	Gistel	
Deelgemeente	n.v.t.	
Straat en straatnummer	Zomerloosstraat 23a	
Kadastrale situering	Afdeling	1
	Sectie	A
	Percelen	1061R, 1061K, 1061N, 1061H, 1061P
Lambert 72-coördinaten	N	X: 51851,485/ Y: 206426,184m
	Z	X: 51805,845/ Y: 206300,507m
Oppervlakte	8132,22 m ²	0,81 ha
Oppervlakte bodemingreep	2981,05 m ²	0,29 ha
Datum van toekenning van de opdracht	Juni 2019	
Wettelijk kader	Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014.	
Opgemaakt volgens CGP	Versie 4.0	
Duur van het onderzoek	7 werkdagen	
Kostprijs van het onderzoek (privacyfiche)	[REDACTED]	

2 Projectcodes

Bureaustudie	n.v.t.
Landschappelijke boringen	n.v.t.
Verkennde boringen	n.v.t.
Waarderende boringen	n.v.t.
Prospectie met ingreep in de bodem	2019 H 26
Opgraving	n.v.t.
Interne projectsigle Hembyse bvba	GIS-ZOM

3 Betrokken actoren

Erkend archeoloog (rechtspersoon)	Hembyse bvba (OE/ER/Archeoloog/2017/00193)	
Erkend archeoloog (natuurlijk persoon)	Bart De Smaele (OE/ERK/Archeoloog/2015/00070)	
	Hadewijch Pieters (OE/ERK/Archeoloog/2017/00168)	
Geraadpleegde (regio)specialisten	n.v.t.	
Initiatiefnemer (privacyfiche)	██████████	
	██████████	
	██████████	
	Privaatrechtelijk	Publiekrechtelijk
Omgevingsvergunning:	Stedenbouwkundige handelingen	Verkaveling van gronden

4 Bewaring van de data

Plaats en Jaar van uitgave	Gent, 2019
Wettelijk depot	ISSN 2566-2732
Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie, volgnummer:	88
Bibliografische referenties	De Smaele B. & Pieters H., 2019. <i>Nota van het uitgesteld vooronderzoek aan de Zomerloosstraat 23a te Gistel</i> , Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 88, Gent.
Bewaring van archief en ruwe data	Hembyse bvba Kastanjestraat 26, 9000 Gent
Zakelijkrechthouder van het archeologisch ensemble (privacyfiche)	██████████ ██████████ ██████████
Bewaring archeologisch ensemble	n.v.t.
Gebruiker van het archeologisch ensemble	n.v.t.
Bevoegde IOED	IOED Polderrand
Bevoegd Onroerend Erfgoeddepot (definitieve bewaarplaats van het archeologisch ensemble)	Geen erkend Onroerenderfgoeddepot van toepassing

ONDERZOEK:

Gistel, Zomerloosstraat 23a

ONDERDEEL

10

Synthese en waardering

INHOUDSOPGAVE

1	Synthese.....	2
1.1	Datering/interpretatie van de dataset	2
1.1.1	Volledigheid van de dataset	2
1.1.2	Huidige dataset	2
1.1.3	Waardering van de archeologische site	3
1.1.4	Impact van de geplande werken	3
2	Vervolgtraject	5
2.1	Antwoord op de onderzoeksvragen.....	5
2.2	Afweging van de te nemen maatregelen	8
2.3	Bepaling van de te nemen maatregelen	8
2.4	Randvoorwaarden.....	9
3	Bibliografie voor deel 10.....	10
4	Lijst van figuren, gebruikt in deel 10.....	11

1 Synthese

1.1 Datering/interpretatie van de dataset

1.1.1 Volledigheid van de dataset

Het onderzoek kadert in de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van stedenbouwkundige handelingen.

Het uitgevoerde vooronderzoek dat in het Verslag van Resultaten is verwerkt, is een nota van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem, in de vorm van een proefsleuvenonderzoek op basis van een bekrachtigde archeologienota.

Het vooronderzoek met ingreep in de bodem kon volledig worden uitgevoerd:

- het plangebied kon worden afgebakend, zowel landschappelijk als kadastraal
- verstoorde zones zijn in kaart gebracht
- de gekende aardkundige data zijn getoetst
- de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren van het onderzoeksgebied zijn getoetst
- er is een prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd, conform het programma van maatregelen van de bekrachtigde archeologienota
- de vervolgstategie werd opgesteld

2

Het proefsleuvenonderzoek heeft, in zijn huidige vorm, de mogelijkheid geboden het vooronderzoek te vervolledigen en om de gepaste maatregelen –enkel indien er aanwijzingen zijn voor bewaarde archeologische sites- voor het verdere verloop van het archeologische traject uit te tekenen.

1.1.2 Huidige dataset

Men kan zich uiteindelijk afvragen of er middels het raadplegen van de historische data, de historische kaarten, de luchtfoto's en de gekende archeologische gegevens voldoende elementen zijn om de historische en archeologische realiteit van het huidige onderzoeksgebied te bepalen.

De bureaustudie heeft aangetoond dat:

... het gebied zich op de noordelijke flank van de zandrug bevindt, waarop de stad Gistel is ontstaan. Het is de overgang tussen de droge zandrug en de natte poldergebieden, die vanaf de volle Middeleeuwen definitief in gebruik zijn genomen. Voordien concentreerde de bewoning zich op de droge zandrug en de beschikbare historische en archeologische gegevens wijzen hier ook op. Die gegevens geven aan dat er zeker in de Romeinse periode al bewoning was, maar ook in de vroege Middeleeuwen. In de volle Middeleeuwen wordt de basis van de structuur van de stad gelegd en

waarschijnlijk ontstaat ook dan de Zomerloosstraat, die naar de Zomerlooshoeve leidt. De bewoning concentreert zich vermoedelijk langs de assen en uitvalswegen.

Met andere woorden: de bureaustudie had een verwachting naar het aantreffen van sporensites, met name uit de Romeinse periode en de vroege tot late Middeleeuwen. De dataset van de bureaustudie is in het kader van de nota van het uitgesteld vooronderzoek uitgebreid met een prospectie met ingreep in de bodem conform het Programma van Maatregelen van de bekrachtigde archeologienota.

Aangezien er heden kan worden geantwoord op de vraag of er archeologische sporen en structuren en archeologische sites binnen het onderzoeksgebied aan/of afwezig zijn, kan de huidige dataset als volledig worden beschouwd.

1.1.3 Waardering van de archeologische site

Op basis van de gegevens uit het verslag van resultaten van de prospectie met ingreep in de bodem kan worden gesteld dat:

1. Het onderzochte gebied zich inderdaad op een overgangs- of gradiëntsituatie bevindt, hetgeen zich weerspiegelt in de opgemeten TAW-waarden, maar ook in de bodemkundige data.
2. De bodemkundige data wijzen op een situatie waarbij ongeveer 1/3 van het onderzochte gebied een Holocene podzolbodem moet hebben gekend, waarbij door latere landbouwactiviteiten deze podzolbodem tot diep in de ijzeraanrijkingshorizont is verstoord. In westelijke richting daalt het terrein licht en de bodem wordt natter en zwaarder, maar ook hier heeft landbouw een aanzienlijke impact op de Holocene bodemopbouw gehad.
3. De aangetroffen grondsporen kunnen worden verdeeld in enerzijds 18^e – en 19^e -eeuwse perceelsgreppels, die op de Atlas der Buurtwegen kunnen worden herkend, en 20^e -eeuwse kuilen zonder duidelijke structuur anderzijds. Deze sporen en structuren hebben weinig archeologische waarde en zijn dan ook niet weerhouden voor verder onderzoek.

Op basis van de bestaande dataset kan dus worden besloten dat er binnen het onderzoeksgebied archeologische sporen en structuren aanwezig zijn, maar dat er **geen sporen en structuren zijn aangetroffen die een duidelijk potentieel op kennisvermeerdering bevatten !**

1.1.4 Impact van de geplande werken

Op basis van de inzichten, verworven in de geplande werken binnen het onderzoeksgebied, kan worden gesteld dat de impact van de geplande werken op het bodemarchief bestaat uit het bouwen van een meergezinswoning in het

centrale deel van het onderzoeksgebied. De overige delen van het gebied worden herbestemd als park, waarbij de bestaande bomen bewaard blijven.

Zie bijlage voor een projectie van de proefsleuven en alle sporen op de geplande toestand.

Dit betekent dat binnen de centrale werkzone de verstoring van het bodemarchief integraal is, terwijl deze in de parkzone zo goed als nihil is. In deze parkzone zal er sprake zijn van een natuurlijke verwerking van de bodem.

2 Vervolgtraject

2.1 Antwoord op de onderzoeksvragen

Tijdens het bureauonderzoek is een aantal onderzoeksvragen gesteld, die daarvoor het onderliggend kader hadden gevormd.

PROEFSLEUVEN:

- *Zijn er binnen het onderzoeksgebied sporen terug te vinden met archeologisch en/of cultuurhistorisch relevante waarde?*

Er zijn binnen het onderzochte gebied geen sporen of structuren aangetroffen met een archeologische en/of cultuurhistorische waarde.

- *Indien er geen sporen zijn aangetroffen: wat is de oorzaak van de afwezigheid van deze sporen ?*

De vastgestelde impact van de landbouw kan bijvoorbeeld als één mogelijke oorzaak van de afwezigheid van oudere archeologische sporen worden aangewezen, al is deze ogenschijnlijk niet groter dan in archeologische sites waar grondsporen wel bewaard zijn. Bovendien zijn er grondsporen uit de 18e en 19e eeuw bewaard, waarbij deze zich in een palimpsest met oudere sporen kunnen bevinden. De impact van de landbouw kan dus niet direct als de oorzaak voor de afwezigheid van oudere archeologische sporen worden aangewezen. De bodemkundige en landschappelijke situatie zijn anderzijds echter wel -vanuit een theoretische benadering- gunstig voor de aanwezigheid en de bewaring van oudere grondsporen. Er blijven dus in eerste instantie twee mogelijke verklaringen over, namelijk (1) de afwezigheid van oudere archeologische sporen is de weerslag van een historische realiteit of (2) de oudere grondsporen konden middels een proefsleuvenonderzoek niet worden vastgesteld, i.e. de grondsporen zijn omwille van bodemkundige redenen niet bewaard of niet meer zichtbaar. Deze tweede optie lijkt echter weinig plausibel, aangezien de bodemkundige situatie vrij gunstig is voor een goede "leesbaarheid" van archeologische sporen en structuren. Zowel de ietwat vochtige lemig zandbodem als de Bs-horizont laten toe grondsporen te herkennen die opklimmen tot het Neolithicum. De mechanische en chemische verwerking van de bodem door boomwortels was niet van die aard dat kleurcontrasten in de bodem niet meer met het blote oog zichtbaar zijn. Er was tevens geen sprake van "nederzettingsruis": aardewerk of andere archeologische objecten die zich verspreid in de teelaarde of de verweringshorizonten bevinden. "Rondslingerend" aardewerk is meestal een goed signaal voor de aanwezigheid van een archeologische site.

Met andere woorden, de voornaamste oorzaak voor de afwezigheid van archeologische sporen en structuren kan aangewezen worden als een historische realiteit. De mens heeft deze locatie in de afgelopen millennia niet uitgekozen voor het optrekken van constructies of het begraven van de

doden. Pas vanaf het zogenaamde “Antropoceen” is er sprake van bewoning.

Een vergelijkbaar onderzoek is de prospectie met ingreep in de bodem te Wondelgem-Vrouwenstraat¹, waarbij een in de 20^e eeuw vertuind gebied bleek te bestaan uit een overgangszone van een droger naar een natter akkerland. Ook hier was er een verwachting naar grondsporen, op basis van de landschappelijk en bodemkundig gunstige situatie. Er bleken echter geen waardevolle archeologische sporen en structuren aanwezig te zijn, andere dan perceelsgreppels en de afwezigheid van oudere archeologische sporen en structuren leek dan ook een weerslag van de historische realiteit te zijn. Binnen zones die vanuit een landschappelijke en bodemkundige situatie een hoge verwachting bieden, spelen er dus ook andere (onbekende) factoren die zorgen voor een afwezigheid van archeologische sporen en structuren. Met andere woorden: het toekennen van een archeologische verwachting aan bepaalde zones in het landschap is een subjectief gegeven. De enige objectieve data die in de huidige onderzoeksbalans een (weliswaar eenzijdig) archeologisch verwachtingspatroon kunnen creëren, is wanneer is aangetoond dat er met zekerheid *geen* archeologische sporen en structuren van een bepaalde periode en/of een bepaalde cultuur aanwezig kunnen zijn.

- *Indien er wel sporen zijn aangetroffen: wat is de aard, bewaringstoestand en kennispotentieel van deze sporen?*

De aangetroffen sporen, met name de sporen uit de 18^e tot 20^e eeuw, zijn goed bewaard. Het archeologisch kennispotentieel is echter nihil.

- *Wat is de densiteit en hun verspreiding?*

De sporendensiteit is laag, de perceelsgreppels doorkruisen het terrein in een lineair patroon, de 20e -eeuwse kuilen bevinden zich steeds geclusterd.

- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*

De sporen dateren in de 18e – 19e eeuw en in de 20e eeuw.

- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*

De sporen uit de 18e- 19e eeuw vormen een perceelsindeling.

- *Wat is de impact van de geplande werken deze sporen?*

De geplande werken hebben een integrale verstoring van het bodemarchief tot gevolg, de aangetroffen sporen blijven hierbij niet bewaard.

- *Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap en de bodem ?*

Er is geen specifieke relatie, de perceelsgreppels lijken te zijn georiënteerd op de Zomerloosstraat en hebben een waterhuishoudkundige en juridische functie.

- *Welk historisch beeld kan gevormd worden in het kader van de ontwikkeling van Gistel ?*

¹ De Smaele & Pieters, 2018.

De aangetroffen sporen en structuren bieden weinig aanvullende kennis over de historische ontwikkeling van Gistel.

- *Hoe kaderen de aangetroffen sporen in de ontwikkeling van de Vlaamse kust ?*

Idem, zie vorige onderzoeksvraag.

- *Welke strategie dient verder gevolgd te worden ter bescherming van het aangetroffen archeologisch patrimonium ?*

De aangetroffen sporen en structuren dienen niet verder bewaard, beschermd of onderzocht te worden.

- *Welke methodologische lessen kunnen uit het onderzoek worden getrokken en hoe is dit van toepassing op toekomstig onderzoek in de regio ?*

De aangewende surveymethode blijkt doeltreffend te zijn voor het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische site.

2.2 Afweging van de te nemen maatregelen

Het volledige archeologietraject wordt bepaald als een traject van verschillende onderzoeksmethodes, waarbij dient te worden afgewogen of deze individuele methodes mogelijk, nuttig, schadelijk en/of noodzakelijk zijn. In deze fase van het onderzoekstraject is een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd en de onderstaande tabel geeft weer welke onderzoeksmethodes in het volledige archeologietraject MOGELIJK, NUTTIG, SCHADELIJK en NOODZAKELIJK zijn.

Soort onderzoek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Evaluatie
Bureauonderzoek	JA	JA	NEE	JA	Is reeds uitgevoerd.
Archiefonderzoek	JA	NEE	NEE	NEE	Dieper archiefonderzoek kan eventueel historische data opleveren, maar op basis van de aangetroffen archeologische sporen heeft aanvullend archiefonderzoek geen impact meer op het te volgen archeologietraject.
Geofysisch onderzoek	JA	NEE	NEE	NEE	Zonder concrete onderzoeksvragen is dit niet zinvol.
Veldkartering	JA	NEE	NEE	NEE	Op basis van de aangetroffen archeologische sporen is deze surveytechniek niet zinvol.
Landschappelijke boringen	NEE	NEE	NEE	NEE	De beschikbare aardkundige data wijzen geenszins op de bewaring van paleo-horizonten, wel integendeel.
Verkennde en waarnemende archeologische boringen	NEE	NEE	NEE	NEE	
Proefsleuven	JA	JA	NEE	JA	Is uitgevoerd. Er zijn geen waardevolle archeologische sporen vastgesteld.
Vlakdekkend onderzoek	JA	NEE	NEE	NEE	Het uitvoeren van een vlakdekkend onderzoek is niet zinvol.

Op basis van deze evaluatie en de reeds uitgevoerde onderzoeken, kan gesteld worden dat het archeologietraject als volledig kan worden beschouwd.

2.3 Bepaling van de te nemen maatregelen

Op basis van de kennis van de geplande werken is een behoud in situ van het bodemarchief niet mogelijk. Binnen het te ontwikkelen gedeelte van het onderzoeksgebied zal het bodemarchief door de geplande werken immers volledig verstoord worden, waardoor strikt gezien een behoud van het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed in situ niet mogelijk is.

Gezien het feit echter dat de ingezamelde data aangetoond hebben dat het onderzoeksgebied geen potentieel tot archeologische kenniswinst bevat, worden verdere maatregelen niet noodzakelijk geacht. De werken hebben geen impact op het archeologisch kennispotentieel.

In deze optiek is het gedetailleerd uittekenen van het vervolgtraject niet noodzakelijk en het omschrijven van gedetailleerde maatregelen is niet noodzakelijk.

2.4 Randvoorwaarden

Op basis van de beschikbare data kan worden gesteld dat de kans op het aantreffen van archeologische resten die een potentieel op kenniswinst herbergen, heel klein is. Er wordt geen verder onderzoek geadviseerd en het opnemen van randvoorwaarden bij de omgevingsvergunning is niet noodzakelijk.

Na het bekomen van de omgevingsvergunning voor de geplande bouwwerken is de melding van archeologische toevalsvondsten wettelijk verplicht (artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013).

3 Bibliografie voor deel 10

Naslagwerken

Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Academia Press, Gent.

De Smaele B. & Pieters H., 2018. *Nota voor een verkavelingsproject aan de Vrouwenstraat 81-83 te Wondelgem (Gent)*, Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 62, Gent.

Van Ranst E. & Sys C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Universiteit Gent, Gent.

Van Zijverden W. & De Moor J., 2014. *Het groot profielenboek; Fysische geografie voor archeologen*, Leiden.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/>

<http://uurl.kbr.be>

<https://www.cartesius.be/>

4 Lijst van figuren, gebruikt in deel 10

Geen gegevens voor lijst met afbeeldingen gevonden.

Hembyse Archeologie is een handelsnaam van Hembyse bvba.

Maatschappelijke zetel: Kastanjestraat 26, 9000 Gent

BTW: BE 0677.720.687

IBAN: BE25890214307282

BIC: VDSP BE 91

Tel. 0032 472 89 97 66

E-mail: info@hembyse.net

Web: www.hembyse.net

